TẠP CHÍ ĐIỆN TỬ
THƯƠNG HIỆU & CÔNG LUẬN

Chủ động xây dựng hàng rào bảo vệ trước làn sóng xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ

20:48 16/09/2026

Trước diễn biến phức tạp của vấn nạn hàng giả và xâm phạm bản quyền trên không gian số, việc tự bảo vệ tài sản sáng tạo đã trở thành yêu cầu bắt buộc đối với sự phát triển bền vững của cộng đồng doanh nghiệp Việt. Thay vì thế phòng thủ thụ động, nhiều đơn vị hiện nay đang chủ động thiết lập hàng rào bảo vệ đa lớp thông qua việc củng cố hồ sơ pháp lý, ứng dụng công nghệ truy vết số và phát huy sức mạnh liên kết chuỗi từ các hiệp hội ngành hàng.

Theo số liệu tổng hợp kết quả thực hiện Công điện số 38/CĐ-TTg của Thủ tướng Chính phủ, tính từ khi ban hành đến hết tháng 8/2026, chỉ riêng cơ quan chức năng đã phát hiện tổng cộng 4.446 vụ việc có dấu hiệu vi phạm. Riêng trong tháng 8/2026, lực lượng chức năng toàn quốc đã phát hiện xử lý 1.134 vụ việc xâm phạm quyền SHTT, đồng thời tăng cường siết chặt các biện pháp chế tài hình sự đối với các vi phạm trên môi trường trực tuyến. Dữ liệu này cho thấy áp lực rất lớn mà các doanh nghiệp nội địa phải đối mặt ngay khi nỗ lực bảo vệ thành quả sáng tạo.

Những gam màu xám trong bức tranh thực trạng

Lực lượng chức năng tăng cường kiểm tra, siết chặt các biện pháp kiểm soát và xử lý nghiêm các vụ việc xâm phạm quyền sở hữu trí tuệ cả trên môi trường trực tuyến lẫn ngoại tuyến. (Ảnh: Quang Phong)

Nhìn nhận một cách khách quan, làn sóng xâm phạm quyền SHTT hiện nay không còn gói gọn ở những phương thức truyền thống mà đã chuyển dịch mạnh mẽ theo sự phát triển của nền kinh tế số.

Không gian trực tuyến giờ đây trở thành địa bàn trọng điểm của các hành vi vi phạm, nơi các sạp hàng giả truyền thống được thay thế bởi các phiên livestream bán hàng, các sàn thương mại điện tử và các ứng dụng xuyên biên giới. Số lượng website vi phạm bị ngăn chặn truy cập liên tục tăng mạnh trong giai đoạn vừa qua, đạt mốc 2.373 trang thông tin trực tuyến bị xử lý chỉ trong 3 tháng đợt cao điểm giữa năm 2026. Đáng chú ý, từ các hành vi phân phối nội dung số trái phép đến việc giả mạo kiểu dáng công nghiệp của các nhãn hàng lớn đều được thực hiện dưới hình thức ẩn danh, liên tục thay đổi tên miền và xóa dấu vết kỹ thuật số, đặt ra thách thức chưa từng có cho công tác quản lý dòng tiền lẫn dòng dữ liệu.

Thủ đoạn của các đối tượng vi phạm ngày càng trở nên tinh vi và có tổ chức hơn. Hàng giả, hàng nhái không còn được làm một cách thô sơ mà được đầu tư quy trình hóa bài bản từ khâu sản xuất, đóng gói đến quảng bá, đạt độ tương đồng rất cao về diện mạo nhằm đánh lừa người tiêu dùng. Sự tinh vi này thậm chí còn biến tướng sâu sắc sang khía cạnh pháp lý khi nhiều đối tượng chủ động đăng ký trước hoặc sử dụng các biến thể nhãn hiệu gần giống với các thương hiệu nội địa có uy tín, từ đó tạo ra rào cản ngược lại cho chính chủ sở hữu hợp

pháp khi phân phối sản phẩm trên thị trường trực tuyến cũng như ngoại tuyến.

Đánh giá về tính chất phức tạp của làn sóng này, tại hội thảo chuyên đề về bảo hộ quyền sở hữu trí tuệ trên môi trường số diễn ra cuối tháng 8/2026, Tiến sĩ Phan Văn Hùng nhận định, sở hữu trí tuệ ngày nay phải được xem là bộ phận không thể tách rời của hạ tầng thể chế cho nền kinh tế số. Trước đặc tính lan truyền tức thì và không biên giới của không gian mạng, cùng sự xuất hiện của các công nghệ mới như trí tuệ nhân tạo, bài toán bảo vệ tài sản sáng tạo đang trở nên nan giải hơn bao giờ hết. Tiến sĩ Phan Văn Hùng nhấn mạnh, phương thức bảo vệ quyền không thể tiếp tục dừng lại ở việc xử lý thụ động từng vụ việc phát sinh, mà bắt buộc phải chuyển dịch sang tư duy quản trị chủ động, kiểm soát và phòng ngừa vi phạm dựa trên việc định danh và truy vết nguồn gốc dữ liệu.

Việc bị xâm phạm SHTT không chỉ gây thất thu lớn về doanh thu trước mắt, buộc doanh nghiệp phải tiêu tốn nguồn lực tài chính cho các thủ tục giám định, bảo vệ chứng cứ và theo đuổi các vụ kiện tụng kéo dài, mà còn bào mòn lòng tin của người tiêu dùng đối với các thương hiệu nội địa.

Nghiêm trọng hơn, thực trạng này trực tiếp làm suy giảm động lực đầu tư cho nghiên cứu và phát triển (R&D), đồng thời khiến các đối tác quốc tế e ngại khi hợp tác hoặc chuyển giao dòng vốn công nghệ cao vào thị trường Việt Nam.

Chủ động củng cố hồ sơ pháp lý - lá chắn đầu tiên cho doanh nghiệp

Kinh nghiệm từ các cuộc tranh chấp bản quyền thực tế cho thấy, rào cản lớn nhất khiến nhiều thương hiệu Việt chịu phần thua thiệt bắt nguồn từ sự chậm trễ trong việc thiết lập quyền sở hữu ngay từ giai đoạn ban đầu. Ý thức được điều này, tư duy của cộng đồng kinh doanh đã có sự chuyển biến rõ rệt. Theo dữ liệu từ Cục Sở hữu trí tuệ, chỉ trong 6 tháng đầu năm 2026, cơ quan này đã tiếp nhận tới 89.816 đơn đăng ký sở hữu công nghiệp (tăng 20,7% so với cùng kỳ) và cấp 39.981 văn bằng bảo hộ.

Việc chủ động sở hữu sớm văn bằng bảo hộ chính là cơ sở pháp lý tối thượng, tạo dựng ranh giới bảo vệ vững chắc và loại bỏ nguy cơ bị các đối tượng xấu đầu cơ thương hiệu.

Tuy nhiên, văn bằng bảo hộ mới chỉ là điều kiện cần; điều kiện đủ để doanh nghiệp tự vệ thành công nằm ở chiến lược số hóa và xây dựng hệ thống chứng cứ liên tục. Trong môi trường thương mại điện tử, một hồ sơ pháp lý mạnh phải sẵn sàng chứng minh được chuỗi quyền sở hữu thông qua việc lưu trữ toàn bộ bản vẽ kỹ thuật, chứng từ đầu tư R&D và lịch sử công bố sản phẩm.

Hệ thống chứng cứ kỹ thuật số toàn diện này là cơ sở duy nhất để các cơ quan quản lý xem xét và áp dụng các biện pháp chế tài. Thực tế cho thấy, các công cụ pháp lý đang ngày càng được siết chặt để đồng hành cùng doanh nghiệp; đơn cử như tại địa bàn trọng điểm Hà Nội, các cơ quan tố tụng đã khởi tố hình sự 7 vụ việc trong 8 tháng đầu năm 2026 đối với các hành vi xâm phạm nghiêm trọng. Do đó, việc chuẩn bị đầy đủ hệ thống chứng cứ sẽ giúp doanh nghiệp chuyển từ thế bị động chịu đựng sang chủ động phối hợp hiệu quả với cơ quan điều tra nhằm bảo vệ quyền lợi hợp pháp của mình.

Song song với việc hoàn thiện nội lực pháp lý bên trong, doanh nghiệp cần thiết lập hàng rào ngăn ngừa từ xa bằng cách chặt chẽ hóa các cam kết với đối tác cung ứng. Các điều khoản bảo mật thông tin (NDA) và chế tài phạt vi phạm sở hữu trí tuệ cần được đưa trực tiếp vào hợp đồng thương mại hay thỏa thuận với các đơn vị gia công, đại lý phân phối. Sự ràng buộc pháp lý đa lớp này không chỉ giảm thiểu nguy cơ rò rỉ bí mật kinh doanh từ nội bộ, mà còn tạo ra một cơ chế giám sát cộng hưởng, biến toàn bộ chuỗi giá trị của doanh nghiệp thành những mắt xích cùng tham gia bảo vệ thương hiệu.

Số hóa hàng rào bảo vệ thông qua giải pháp công nghệ truy vết số

Trong bối cảnh các đối tượng làm giả liên tục tận dụng tính ẩn danh và thay đổi diện mạo trên các nền tảng mạng, các phương pháp rà soát hay kiểm tra thủ công truyền thống đã không còn phát huy tác dụng. Thực tế này đòi hỏi các tổ chức kinh tế phải chuyển dịch mạnh mẽ sang giải pháp định danh điện tử, ứng dụng mã QR động đa lớp và hệ thống tem chống giả thông minh tích hợp công nghệ Blockchain hay IoT.

Bằng cách số hóa toàn bộ dữ liệu vòng đời của hàng hóa từ khâu sản xuất, quản lý kho bãi cho đến khi tới tay người tiêu dùng, công nghệ này tạo ra một mã định danh duy nhất không thể làm giả, giúp cả doanh nghiệp lẫn khách hàng nhanh chóng xác thực tính chính danh của sản phẩm, qua đó ngăn chặn hiệu quả sự thâm nhập của dòng hàng nhái.

Nhận định về xu hướng ứng dụng công nghệ trong thực thi quyền, các chuyên gia công nghệ tại Diễn đàn Kinh tế số khẳng định, dữ liệu chính là cấu phần cấp bách và cốt lõi nhất để xây dựng một môi trường kinh doanh minh bạch. Chỉ khi toàn bộ thông tin chuỗi cung ứng được liên kết liền mạch và đồng bộ, doanh nghiệp mới có thể định vị chính xác điểm rò rỉ và chứng minh hành vi vi phạm trước pháp luật.

Sự xuất hiện của trí tuệ nhân tạo (AI) thời gian qua cũng mở ra hướng tự vệ mới cho các đơn vị sở hữu bản quyền số, thông qua các thuật toán rà quét tự động

hàng triệu trang web và mạng xã hội theo thời gian thực. Khi AI phát hiện dấu hiệu sao chép trái phép, hệ thống sẽ lập tiếp thiết lập các chứng cứ kỹ thuật số có gắn dấu thời gian không thể sửa đổi, tạo cơ sở dữ liệu sạch để doanh nghiệp yêu cầu các nền tảng xuyên biên giới gỡ bỏ nội dung vi phạm.

Tiếng nói từ các hiệp hội ngành hàng về việc liên kết chuỗi giá trị và bảo vệ tập thể

Minh bạch hóa dữ liệu nguồn gốc và xây dựng chuỗi liên kết giá trị khép kín là hàng rào tự vệ hiệu quả nhất được các hiệp hội ngành hàng khuyến nghị thực hiện. (Ảnh minh họa)

Khảo sát thực tế từ Hiệp hội Doanh nghiệp Hàng Việt Nam chất lượng cao cho thấy, thị trường đang có sự sàng lọc khắt khe khi người tiêu dùng ngày càng quan tâm đến nguồn gốc thực và mức độ minh bạch của sản phẩm. Trong bối cảnh 581 doanh nghiệp vừa đạt nhãn hiệu Hàng Việt Nam chất lượng cao năm 2026 đang nỗ lực khẳng định vị thế, sự xuất hiện của dòng thác hàng giả không chỉ làm suy giảm sức cạnh tranh của một đơn vị riêng lẻ, mà còn trực tiếp làm mất dần niềm tin đối với toàn bộ hệ sinh thái thương hiệu nội địa.

Đại diện hiệp hội nhấn mạnh, việc thiết lập các bộ tiêu chuẩn chung và cơ chế cảnh báo sớm trong mạng lưới nội bộ là giải pháp nền tảng để bảo vệ danh hiệu và phát triển thị trường trước khi các hành vi sao chép nhãn mác kịp lan rộng.

Hội Lương thực Thực phẩm khẳng định, vấn nạn xâm phạm quyền sở hữu công nghiệp thông qua việc thu mua nguyên liệu trôi nổi rồi đóng gói giả mạo các nhãn hiệu nông sản nổi tiếng đang gây tổn hại lớn đến uy tín xuất khẩu của Việt Nam. Minh chứng rõ nét nhất cho thực trạng này là vụ án hình sự vừa bị Cơ quan Cảnh sát điều tra Công an tỉnh An Giang khởi tố vào ngày 13/9/2026 liên quan đến việc làm giả sản phẩm lương thực. Lực lượng chức năng đã phát hiện và tạm giữ hơn 7,7 tấn gạo giả mạo nhãn hiệu gạo ST25 của Doanh nghiệp tư nhân Hồ Quang Trí (thương hiệu "Ông Cua" đã được bảo hộ độc quyền). Toàn bộ số hàng vi phạm này do một hộ kinh doanh tự ý thu mua trôi nổi rồi đặt in bao bì nhãn mác giả để trục lợi.

Sự việc này cho thấy hàng rào tự vệ hiệu quả nhất cho ngành thực phẩm hiện nay là phải hình thành các chuỗi liên kết giá trị khép kín, nơi mọi thành viên cam kết minh bạch hóa dữ liệu chuỗi cung ứng. Thông qua vai trò cầu nối, các hiệp hội ngành hàng không chỉ đại diện cho tiếng nói tập thể để kiến nghị các cơ quan quản lý siết chặt chế tài, mà còn chủ động phối hợp kiểm soát từ nguồn hàng, kênh phân phối cho đến bộ lọc trên môi trường số nhằm xây dựng một hệ sinh thái kinh doanh lành mạnh cho doanh nghiệp.

Việc thực thi quyền sở hữu trí tuệ trên môi trường số hiện nay là yếu tố quan trọng đối với sự phát triển của doanh nghiệp Việt. Để bảo vệ tài sản trí tuệ, doanh nghiệp cần chuyển từ thế bị động sang chủ động xây dựng giải pháp tự vệ nhiều lớp, kết hợp giữa hồ sơ pháp lý chuẩn mực và công nghệ truy vết số. Bên cạnh đó, sự hợp tác trong các hiệp hội ngành hàng sẽ tạo ra nguồn lực chung giúp các thương hiệu nội địa nâng cao năng lực cạnh tranh. Định hướng nghiêm túc về sở hữu trí tuệ chính là giải pháp chiến lược để doanh nghiệp Việt bảo vệ giá trị sản phẩm và phát triển bền vững trên thị trường.

Lê Hằng